

Tündéri terekben

Beszélgetés Somogyi Győzővel
a Vigadó Galériában rendezett tárlata alkalmából

P. SZABÓ ERNŐ

Somogyi Győző Kossuth- és Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja alkotásaiból látható kiállítás a Pesti Vigadóban november 23-ig. A Forrás Művészeti Intézet által rendezett tárlaton (kurátor Tóth Norbert) mintegy hatszáz műalkotás szerepel. Ilyen dimenziókban még sohasem került közönség elé Somogyi Győző művészete.

Hogyan, mikor született meg a kiállítás gondolata?

SOMOGYI GYŐZŐ: A Műcsarnokban szerettem volna gyűjteményes kiállítást rendezni a 70. születésnapomon, az igazgató azonban egyszer s mindenkorra elutasított. Makovecz Imre, a Magyar Művészeti Akadémia elnöke azzal vigasztalt, hogy majd a Vigadó

ki. Ellentmondásosnak tűnik ez a dolog, hiszen nagyon lassan dolgozom, a tojástempera követelményei szerint, de ne feledjük el, hogy negyven év terméséről van szó.

Indításként itt vannak a fekete-fehér rajzok, szitanyomatok. A „szép csúnya emberek a legfontosabbak”, ahogyan akkoriban Somogyi Győző lapjairól szólva írták a kritikusok. Ilyen szereplők csak ezeken a grafikákon voltak láthatóak az akkori kortárs magyar művészetben.

S. GY.: Nem tudom, ki találta ki a kifejezést, de jó. Az biztos, hogy tudatosan szembe akartam szegülni a szocreál erőtlől duzzadó és az amerikai fogyasztó happy-ideáljával. A megtört ember szépsége érdekelt, vagy a gyermekeké, amely magától értetődő, mint a létezés. Hét évig fizikai munkásként dolgoztam nyomdában, közben Csepelen laktam két évig, újabb két éven át pedig az Illatos úti dzsumbujban –

Fotó: Baranyai Zsuzsa

SOMOGYI GYŐZŐ:
Révfülp 1900, 2000

Galériában csinálnak nekem kiállítást. És valóban, itt a tárlat – 72 éves koromban. Életmű-kiállításról beszélni nem lehet, mert noha a festményeim három sorban függenek a falon egymás felett, csak képeim fele fért

ott voltak körülöttem ezek az emberek, akiket egyszerűen szerettem. Rengeteg szépséget láttam a lepusztult épületekben, a gumicsizmás emberekben. Amennyire vonzódok a szentekhez, a hősökhez, a papokhoz és a magyar királyokhoz, annyira vonzódok az egyszerű emberekhez is, azokhoz, akik a társadalmat fenntartják.

fotó: Berényi Zsuzsa

Mi adta a döntő lökést ahhoz, hogy két szín, a fekete és a fehér mellett megjelenjen műveiden az egész színskála, hogy a festmények kerüljenek művészeted középpontjába?

S. GY.: Mindig is vonzódtam a színekhez, a terem egyik sarkában az a svájci táj a 70-es években készült mésztúró kazeinnel, ezzel a középkori technikával. Akkoriban sok szítanyomatot készítettem, s szerettem volna nyolc-tíz színnel színes szítát csinálni. Egyébként mindig nyomdász szemmel látok, nyomdászfejjel gondolkodom ma is, hiszen sokáig az voltam. A fekete-fehér is ilyen, vagy-vagy alapon épül nálam. A festményeknél is a legvilágosabb színekkel kezdek, a sárgákkal, a rózsaszínekkel, a vörösekkel, majd a kékekkel, zöldekkel, s csak azután jön, ha kell, a fekete. A 80-as évek elején találtam rá a tojástemperára, s akkoriban jöttem rá arra is, hogy minden az alapozáson múlik. A Cennini-féle traktátus alapján használom a színeket, csak olyanokat, amelyek időállóak, fénytartóak.

Festészetekben különös jelentősége van a csataképeknek, illetve a lovas jelenetek ábrázolásának. Bocskay letelepíti a hajdúkat... Negyvennyolcas honvédtábornokok, középen Görgeyvel...

S. GY.: Csontváry szerint a csatakép a legmagasabb rendű téma, amelynek méltó visszaadásához minden festőnek alaposan föl kell kötnie az alsóneműjét, és én ezt alá is írom. Itt a heroikus idealizálást és a véres

realitást kell egyesíteni úgy, hogy a kép szép legyen – nekem ez a célom. Az a szürkeség, amely a fogalmaink szerint az első világháborúhoz tapad, idegen tőlem. A vér vörös színe is az idealizált hősiességhöz kötődik. Egervár ostromát látjuk az egyik képen, a kolini csatát a másikon, vagy Széchenyi Istvánt a tolintinói csatában – a történelemben élek, papírkatonákkal is hitelesen modellezem a csatákat, az alakulatokat. Hitelesek a figurák, a kítüntetések, de bármilyen borzalmasnak hangzik, egy gránátbecsapódás is az. Ami megragad, például egy jó csataleírás, azt megfestem. Nagyon izgat például Thury György halála, amit még senki nem örökített meg. Arra törekszem, hogy a magyar történelem emblematisz hadi eseményei mind megjelenjenek a műveimen. De vannak békés történetek is, nagy történelmi tablók, például a reformkorról. De mindegyiken nagyon lényeges, hogy nincs rajtuk valóságos tér és perspektíva, egy tündéri vagy mennyei teret szeretnék létrehozni.

Egyggyé válik az égi és a földi szféra, mint például a Szűz Máriát a kisdéddel szentek társaságában ábrázoló alkotáson?

S. GY.: *Baltoni Madonna* – ez a címe ennek a képnek, szárnyasoltár, egy kápolnában van a Balaton-felvidéken. Van a művészet történetében néhány, állandóan újrifestett képtípus, például a Madonna a gyermekkel, Krisztus a kereszten és sorolhatnám tovább. Ezeket milliószor és milliószor megfestették, és meg is kell festeni ezután is. Én is szeretném ezeket megfesteni, mégpedig úgy, hogy létrejöjjön egy magyar képvilág, amelyet azután mások tovább gazdagítanak vagy éppen felhasználnak, újraértelmeznek. Az elmúlt évszázadokban, a háborús pusztítások miatt százezerszám semmisültek meg művészi értékeink, ezeket próbálom újrateheremteni. Ugyanakkor

Kiállítási enteriőr

a magyar tájnak is vannak szimbolikus, szent helyei, mint például Torockó vagy a Balaton-felvidék hegyei. Mindegyiknek vannak fő nézetei, ahonnan szent helyeként, szent hegyekként jelennek meg. Csobáncot például vagy tizenkétszer festettem meg, az is hihetetlenül magasztos hely. Itáliának vannak olyan tájai, motívumai, a hegyek a ciprusokkal, amelyek beleégtek az emberek szemébe – azt szeretném, hogy a magyar táj is hasonlóképpen beleégjen a szemekbe. Utolsó külföldi utamon, Görögországban döböntem rá – miközben persze a

képvilágot hozzak létre. A legszívesebben az összes magyar embert megfesteném a kajla orrával és nagy bajuszával. Szent Istvántól Kossuthon és Széchenyin át egészen máig vannak a magyar történelemnek olyan csomósodási pontjai, mint a tájknál, városoknál, amelyek nélkül nem képzelhető el saját identitásérzetünk, az, hogy jól érezzem magam a bőrömben. Mondhatjuk ezt hazaszeretetnek is. Kimegy az ember külföldre, és viszi magával a Balaton-képet, a túrós csusza ízét, zamatát, és elsírja magát...

Manapság hungarikumokként emlegetik az ilyen értékeket.

SOMOGYI GYŐZŐ:
Balatoni Madonna szárnyasoltár,
1994

táj szépsége megragadott, jó néhány képet is festettem ott, ott kaptam a bátorságot, hogy merjek nagyon színes színekkel festeni, hiszen itthon ritkán olyanok a viszonyok, hogy a táj fényessége érvényesüljön –, hogy nekem az a feladatom, hogy a magyar tájat fessek. A Balaton-felvidék ugyanaz a táj, mint a görög, ahogyan azt már Hamvas Béla is megmondta, csak merni kell olyan szemmel nézni, festeni. 1980-ban volt ez, akkor döntöttem el, hogy végleg letelepedem Salföldön, és mediterrán életet élek. Akkor váltam nyaralóból odaválós emberré, akkor kezdtem gyűjteni a népművészeti alkotásokat, dokumentálni a népi építészet formavilágát, rekonstruálni a homlokzatokat, könyveket írni. Kell egy hely, ahol az ember igazán otthon érzi magát. Ez a hely számomra itt van, már Berzsenyi is körülrajzolta.

Ennek a helynek a pontos meghatározását segíti a művészet? Vagy valami másért születik a kép? Meg lehet határozni egyáltalán, hogy miért?

S. GY.: A legközvetlenebb ok az, hogy gyönyört okoznak nekem a színek. Amikor festek, nem gondolkodom azokra az eszmékre, amelyekről beszéltem. De a háttérben ott van az a szándék, hogy teljes magyar

S. GY.: Igen, én tulajdonképpen hungarikumokat festek. Ott van például az a sorozat, amelyet a magyar betyárokról festettem. Az ő alakjuk is követendő példákát jelent.

Ugyanúgy, ahogy a magyar királyoké, akiknek – ahogyan a családtagoknak, a huszároknak, hősöknek és a betyároknak – külön képgalériát szenteltél?

S. GY.: Merész dolog egymás mellé helyezni őket, jól tudom, de tulajdonképpen igen. Persze a rablásoktól, gyilkolászásoktól eltekintve. A királyokról szólva is tudatában van az ember annak a kettősségnek, annak a sok ellentmondásnak, amely történelmünkhez fűződik. Ötvenhárom királyunk kapcsán elmondhatjuk, hogy mindmáig nem volt egységes ábrázolásuk, amely bekerülhetett volna akár az iskolai tankönyvekbe is. Többnyire öregeknek ábrázolják őket, noha sokuk már huszoneves korában meghalt. Toposzok voltak, de igényes rekonstrukció nem készült alakjukról. Tudom, melyik az az öt-hat kép, amelyet újra kell festenem, hogy a rekonstrukció igazán hiteles legyen. Rekonstrukció: ez az egyik legfontosabb feladat a számomra. Hiszem, hogy minden, ami volt valamikor, megvan ma is, és hitelesen rekonstruálható. Ez szemben áll azzal a felfogással, amely évtizedeken át meghatározta a hatalom szándékait alattvalóival szemben, s amely szerint a feladat: a múltat végképp eltörölni.